

Statsrådets skrivelse till riksdagen om kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om gemensamma regler för den inre marknaden för förnybara gaser, naturgas och vätgas (*gasmarknadsförordning*)

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen Europeiska kommissionens förslag av den 15 december 2021 till Europaparlamentets och rådets förordning om gemensamma regler för den inre marknaden för förnybara gaser, naturgas och vätgas samt en promemoria om förslaget.

Helsingfors den 17 februari 2022

Näringsminister Mika Lintilä

Regeringsråd Arto Rajala

ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET

PROMEMORIA

EU/2021/0424

17.2.2022

FÖRSLAG TILL EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING OM GEMENSAMMA REGLER FÖR DEN INRE MARKNADEN FÖR FÖRNYBARA GASER, NATURGAS OCH VÄTGAS; KOM(2021)804 SLUTLIG

1 Bakgrund

Europeiska kommissionen lämnade den 15 december 2021 sitt förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om gemensamma regler för den inre marknaden för förnybara gaser, naturgas och vätgas, COM(2021) 804 final. Det handlar om en omarbetning av den nuvarande förordningen om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten och om upphävande av förordning (EG) 1775/2005. Förslaget ingår i det större 55 %-paketet med vilket EU strävar efter att minska nettoutsläppen av växthusgaser med minst 55 procent fram till 2030. Med hjälp av 55 %-paketet ska EU:s lagstiftning uppdateras så att den uppfyller målet för 2030. Kommissionen har gett ett meddelande om 55 %-paketet ("Fit for 55"): nå EU:s klimatomål 2030 för klimatneutralitet, COM(2021) 550 final (E 97/2021 rd). Utöver förordningsförslaget godkände kommissionen samma dag ett direktivförslag om gemensamma regler för den inre marknaden för förnybara gaser, naturgas och vätgas samt ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning för att minska energisektorns metanutsläpp i Europa och om ändring av förordning nr (EU) 2019/942. Om de här förslagen ger statsrådet separata U-skrivelser. I bakgrunden till kommissionens förslag finns förutom 55 %-paketet de tidigare antagna EU:s strategi för integrering av energisystem, EU:s vätgasstrategi (E 69/2020 rd) och EU:s metanstrategi (E 139/2020 rd), som alla ingår i handlingsplanen för klimatneutralitet, EU:s gröna giv (Green Deal). Kommissionen föreslår dessutom åtgärder för att stärka försörjningstryggheten och gassystemets resiliens, såsom kommissionen förde fram i sitt meddelande om energipriser 13.10.2021 (E 112/2021 rd).

I förordningsförslaget strävar kommissionen efter att underlätta användningen av förnybara och koldioxidsnåla gaser. Det är första gången kommissionen föreslår lagstiftning som rör vätgasmarknaden.

2 Förslagets syfte

Syftet med förslaget är att underlätta användningen av förnybara och koldioxidsnåla gaser i energisystemet och möjliggöra en utfasning av fossil naturgas, så att EU kan uppnå målet att bli klimatneutralt senast 2050. Lagstiftningspaketets huvudsakliga syften är att underlätta användningen av förnybara och koldioxidsnåla gaser, skapa en marknad för vätgas och öka konsumentinflytandet och konsumentskyddet. Förslaget tar också sikte på att förenkla det nuvarande regelverket genom att förenhetliga bestämmelserna för gasmarknader och -infrastruktur och de bestämmelser för elbranschen som godkändes 2019 (s.k. paketet för ren energi).

3 Förslagets huvudsakliga innehåll

Allmänt

Gaspaketet baserar sig till största delen på regleringsstrukturen för naturgasmarknaden, som ska kompletteras med ett regelverk för utnyttjande av förnybara och koldioxidsnåla gaser och för främjandet av marknaden för ren vätgas. Enligt förslaget ska gaspaketet också reglera samplaneringen av energisystem som främjar sektorsintegration och förbättra konsumenternas och energisammanslutningarnas ställning.

Definitioner

Förordningsförslaget har kompletterats med begreppet inmatnings-uttagssystem (entry-exit system) som avser en sammankoppling av alla överförings- och distributionsnät eller vätgasnät i samma system för balanshantering. Kommissionen föreslår en ändring av definitionen av inmatnings-uttagssystem enligt vilken distributionsnäten och till dem anslutna produktionsanläggningar för förnybara och koldioxidsnåla gaser är en del av inmatnings-uttagssystemet. Förslaget har också kompletterats med definitionen av balanshanteringsområde (balancing zone). Enligt definitionen avser det ett inmatnings-uttagssystem på vilket man tillämpar ett särskilt balanshanteringssystem.

Virtuell handelsplats (virtual trading point) har i förslaget definierats så att det betyder en icke-fysisk kommersiell punkt i inmatnings-uttagssystemet, där gasen byter ägare utan att någon överförings- och distributionskapacitet behöver reserveras.

Inmatningspunkt (entry point) har definierats så att det betyder en punkt, där man tillämpar ett reserveringsförfarande och från vilken parterna har tillträde till inmatnings-uttagssystemet. Med uttagssystem avses på motsvarande sätt en punkt som också har ett reserveringsförfarande och som gör det möjligt att avlägsna gasflödena från inmatnings-uttagssystemet.

Allmänna bestämmelser som tillämpas på naturgas- och vätgassystem

Enligt förslaget ska systemansvariga för överföringsnät som ligger intill varandra erbjuda den tillgängliga kapaciteten vid sammanlänkningspunkterna vid en virtuell sammanlänkningspunkt, om två eller flera sammanlänkningspunkter förenar två intilliggande inmatnings-uttagssystem (punkt 3 i artikel 5).

Kommissionen föreslår att vätgasnätens systemansvariga eller operatörer utan diskriminering ska erbjuda alla nätanvändare sina tjänster. Enligt förslaget ska kapacitetsavtalens längd vara högst 20 eller 15 år beroende på när infrastrukturen blivit klar. Tillsynsmyndigheten föreslås ha rätt att bestämma om en kortare maximilängd för avtalen. Enligt förslaget ska vätgasnäten organisera sig som inmatnings-uttagssystem före 2031.

Kommissionen föreslår att LNG- och lageroperatörerna minst vartannat år ska bedöma marknadens efterfrågan på nya investeringar som skulle göra det möjligt att utnyttja anläggningarna på marknaden för förnybara och koldioxidsnåla gaser. Operatörerna förpliktas att publicera sina planer för nya investeringar som möjliggör användningen av förnybara och koldioxidsnåla gaser,

Enligt förslaget ska systemansvariga för överföringssystem samarbeta och samordna systemunderhållet med de andra systemansvariga för överföringssystem och nätoperatörerna, för att eventuella störningar för nätanvändare och andra systemansvariga ska kunna minimeras.

För förnybara och koldioxidsnåla gaser föreslås tariffsänkningar. Sänkningen i tarifferna för inmatnings- och uttagspunkter föreslås vara 75 %. Vidare föreslås den systemansvariga för överföringsnätet ge användarna 100 %:s sänkning på tarifferna vid inmatningspunkterna i fråga

om förnybara och koldioxidsnåla gaser vid alla sammanlänkningspunkter, inkl. inmatnings-uttagspunkter från tredjeländer samt LNG-terminalernas inmatnings-uttagspunkter.

Kommissionen föreslår att man i överföringssystemet alltid tillämpar en fast kapacitet för förnybara och koldioxidsnåla gaser. Dessutom föreskriver förslaget samarbete mellan systemansvariga för överföringsnät för att undvika sådana begränsningar av gränsöverskridande överföringar vilka beror på skillnader i gaskvaliteten. Kommissionen föreslår bestämmelser med samma innehåll också för samarbetet mellan systemansvariga för vätgasnät.

I förslaget ingår bestämmelser om de tekniska kraven för sammanlänkningspunkterna mellan medlemsstaternas naturgasnät när det gäller utökning av vätgasen andel. Från och med 2025 ska medlemsstaterna göra det möjligt att mellan sig överföra naturgas utblandad med minst 5 procent vätgas.

Åtskillnad av systemansvariga

Om en systemansvarig eller operatör för överföringsnät erbjuder reglerade tjänster för gas, vätgas och/eller el, ska den enligt förordningsförslaget iakttäta det krav på separat redovisning som ingår i förslaget till gasdirektiv och i elmarknadsdirektivet och ha en separat regleringsmässig tillgångsbas (regulatory asset base) för gas-, el- och vätgastillgångar. Till den här delen står bestämmelserna i direktivförslaget och förordningsförslaget i strid med varandra.

Regler som tillämpas på vätgasnät

Enligt förordningsförslaget ska systemansvariga för vätgasnät bedriva samarbete på unionsnivå inom ramen för det europeiska nätverket av systemansvariga för vätgasnät (ENNOH) i syfte att främja den inre marknaden för vätgas och gränsöverskridande handel med vätgas. I förordningsförslaget ingår bestämmelser om grundandet av nätverket och dess uppgifter.

Enligt förordningsförslaget ska ENNOH utarbeta en icke-bindande tioårsplan (TYNDP) för utvecklingen av vätgasnät.

Nätföreskrifter och riktlinjer

Centrala instrument i integrationen av naturgasmarknaden är kommissionens bindande nätföreskrifter och riktlinjer som har avlåtits med stöd i bemyndigandet i artikel 23 i den gällande förordningen (EG) nr 715/2009 rörande harmoniserade strukturer för gastariffer, mekanismerna för kapacitetstilldelning i gasöverföringssystem, ändringen av bilaga I till förordningen (EG) nr 715/2009, bestämmelserna om kompatibilitet och utbyte av information samt om gasöverföringsnätens balanshantering. Kommissionen har inte till alla delar utnyttjat bemyndigandena i den gällande förordningen.

Kommissionen föreslås få befogenheter att anta nätföreskrifter och riktlinjer som är mer omfattande och specificerade än de som ingår i de gällande bestämmelserna. Enligt förslaget antas nätföreskrifterna och riktlinjerna dels som delegerade akter, dels som genomförandeakter. Enligt förslaget ges kommissionen också befogenheter att anta nätföreskrifter som gäller vätgasmarknaden. Bemyndiganden ingår i följande bestämmelser: artikel 13 (riktlinjer för ett certifieringssystem för systemansvariga för gas- och vätgasnät genom en delegerad akt), artikel 16 (sänkta tariffer för förnybara och koldioxidsnåla gaser genom en delegerad akt), artikel 28 (fastställande av samverkansområden genom en delegerad akt), artikel 51 och punkt 2b i artikel 54 (tekniska kvalitetsstandarder för väte och en nätföreskrift om vätgassystemens kompatibilitet

genom en genomförandeakt), punkt 1 i artikel 53 (nätföreskrifter för naturgasnät som antas genom en genomförandeakt: regler för informationsutbyte och utredning av leveranser, regler för kompatibilitet, regler för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning, regler för balansering samt regler för harmoniserade strukturer för överföringstariffer), punkt 2 i artikel 53 (nätföreskrifter för naturgasnät som antas genom en delegerad akt: regler för nätens driftssäkerhet och tillförlitlighet, regler för nätanslutning, operativa regler för nödsituationer, regler för handel avseende tillhandhållande av tjänster för tillträde till nätet på teknisk nivå och driftsnivå samt systembalans, krav på energieffektivitet samt regler för cybersäkerhet för gränsöverskridande överföringar), punkt 1 i artikel 54 (nätföreskrifter för vätgasnät som antas genom en genomförandeakt: regler för transparens samt publicering av information som behövs för tillträde till nätet), punkt 2 i artikel 54 (nätföreskrifter för vätgasnät som antas genom en delegerad akt: krav på energieffektivitet, regler för den ekonomiska kompensationsmekanismen mellan systemansvariga, regler för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning, regler för harmoniserade tariffstrukturer för tillträde, regler för tillgångsöverföringar mellan nätfunktioner och avgifter i samband med dem, regler för balansering samt regler för cybersäkerhet för gränsöverskridande överföringar, punkt 2 i artikel 56 (riktlinjer genom en genomförandeakt med anknytning till ämnesområdena i artikel 53 och 54), punkt 3 i artikel 56 (riktlinjer genom en delegerad akt: detaljer i tjänster för tillträde till nätet, detaljer i mekanismerna för kapacitetstilldelning och hanteringsförfaranden för överbelastning, detaljer i tariffförfaranden för gränsöverskridande naturgashandel samt förteckningen över detaljer i ämnesområdena i punkt 6 i artikel 23), punkt 4 i artikel 56 (ändring av riktlinjer i bilaga I genom en delegerad akt) samt artikel 60 (riktlinjerna för tillämpning av undantaget för ny naturgas- och vätgasinфраstruktur genom en delegerad akt).

Bestämmelsen om bemyndigande ingår i artikel 63 i förslaget. Befogenheterna i enlighet med artiklarna 16, 28, 53, 54, 56 och 60 föreslås gälla tills vidare. Innan kommissionen antar den delegerade akten ska den höra medlemsstaternas sakkunniga, i enlighet med principerna i det interinstitutionella avtalet om bättre lagstiftning som ingicks 13.4.2016.

Konsekvenser

Inga nämnvärda ändringar föreslås i medlemsstaternas skyldighet att föreskriva effektiva sanktioner vid överträdelse av förordningen och nätföreskrifter och riktlinjer som införts med stöd i den.

Till artikeln om konsekvenser föreslås ett tillägg enligt vilket kommissionen genom sitt beslut kan utfärda böter till ett företag. Böterna får uppgå till högst en procent av den sammanlagda omsättningen under föregående redovisningsperiod, om företaget med avsikt besvarar en begäran med grund i artikel punkt 4 i artikel 58 med felaktiga, bristfälliga eller vilseledande uppgifter eller inte tillställer informationen inom utsatt tid.

Bilaga I

Den första bilagan behandlar riktlinjer. Enligt förslaget ska tillsynsmyndigheten eller den systemansvariga för överföringsnätet publicera de metoder med vilka den systemansvarigas inkomster bestäms. Tillsynsmyndigheten eller den systemansvariga ska publicera uppgifterna före tariffperioden i enlighet med tillsynsmyndighetens beslut. Bilagan ska också innehålla bestämmelser om principerna för överföringsnätets mekanismer för kapacitetstilldelning och förfaranden vid hantering av överbelastning och om tillämpningen av dem i fall av avtalsbetingad överbelastning. I enlighet med förslaget kompletteras riktlinjerna med en helt ny punkt om formen för publicering av teknisk information som rör tillträde till nätet och om innehållet i vätgasnäten.

Ändring av Europaparlamentets och rådets beslut (EU) 2017/684 om inrättandet av en mekanism för informationsutbyte om mellanstatliga avtal och icke-bindande instrument mellan medlemsstaterna och tredjeländer på energiområdet och om upphävande av beslut nr 994/2012/EU

Den anmälningsskyldighet om mellanstatliga avtal på energiområdet som fastställts i beslutet (EU) 2017/684 ska enligt förslaget tolkas så att den även inbegriper vätgas, inkl. väteföreningar såsom ammoniak och flytande organiska vätgasbärare (liquid organic hydrogen carriers).

Ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/942 om inrättande av Europeiska unionens byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter

Förordningsförslaget (EU) 2019/942 inbegriper ändringar i de uppgifter som utförs av Europeiska unionens byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (Acer). Enligt förslaget får Acer en ny uppgift; det ska utöva tillsyn av det nya europeiska nätverket av systemansvariga för vätgasnät (ENNOH). Därtill föreslås även specificeringar och tillägg i tillsynen av operatörer av LNG-terminaler, gas- och vätgaslager samt vätgasterminaler.

Ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 1227/2011 om integritet och öppenhet på grossistmarknaderna för energi

Enligt förslaget ska tillämpningsområdet för förordning (EU) 1227/2011 utsträckas till väte-marknaden utöver de nuvarande el- och gasmarknaderna.

Ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1938 om åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten för gas och om upphävande av förordning (EU) nr 994/2010

Till förordningsförslaget (EU) 2017/1938 föreslås tilläggsbestämmelser om gaslager för att trygga försörjningen av gas och om gemensam, frivillig upphandling av gasreserver.

Enligt förslaget ska medlemsstaterna vid behov vidta åtgärder som gäller gaslagring för försörjningstryggheten. Gemensamma riskbedömningar för medlemsstater i en regional riskgrupp ska omfatta en analys om den tillgängliga lagerkapacitetens tillräcklighet, lagerkapacitetens funktion och dess inverkan på unionens försörjningstrygghet. Analysen ska omfatta en jämförelse mellan gaslagrens roll och alternativa åtgärder. Om resultaten av analysen i den gemensamma riskbedömningen visar att det föreligger en risk på regional nivå, som kan utgöra en risk för en eller flera medlemsstater i samma riskgrupp och som inte kan hanteras på annat sätt, ska staterna överväga en eller flera av följande åtgärder: a) gaslagrens användare förpliktas att lagra en minimimängd gas under jord b) förfaranden som sporrar aktörerna att reservera marknadsmässig lagringskapacitet, c) systemansvariga för överföringsnät förpliktas att köpa och förvalta strategiska gaslager, d) fullständig integrering av lagren i den systemansvarigas överföringsnät, om lagringen annars skulle läggas ner och om det skulle äventyra överföringsnätets säkra och tillförlitliga funktion.

Medlemsstaterna ska sträva efter att i den regionala krisgruppen komma överens om en gemensam samsyn för att säkerställa att försörjningstrygghetsrisken som identifierats i området täcks i enlighet med den gemensamma riskanalysen. Medlemsstaterna i riskgruppen i fråga ska försöka komma överens om gemensamma finansieringssystem för de åtgärder som valts utgående från den gemensamma riskbedömningen. Om medlemsstaterna inte når samförstånd om de gemensamma finansieringssystemen kan kommissionen ge icke-bindande anvisningar om vilka centrala faktorer som ska ingå.

Åtgärderna som rör lagren för en säkrad försörjningstrygghet ska vid behov inkluderas i beredskapsplanen och planen för räddningsinsatser.

Systemet med frivilliga gasreserver för att trygga försörjningen som ingår i förordningsförslaget avviker från Finlands nationella beredskapssystem. För att gardera sig mot avbrott i gasleveranser har Finland förpliktat de centrala verksamhetsidkarna att upprätthålla obligatoriska upplag. Skyldigheten omfattar användningen av gas i elproduktionen, värmeproduktionen och i hushållen, men inte industriell förbrukning. Upplagringsskyldigheten kan utöver gas uppfyllas med alternativa bränslen, såsom brännolja, LNG och biogas. I praktiken har nästan alla gasupplagringsskyldiga valt att utnyttja alternativa bränslen,

Enligt förordningsförslaget ska de nationella riskbedömningarna publiceras. Enligt rådande bestämmelser är de inte offentliga.

Enligt förslaget kunde medlemsstaterna som ett led i de förebyggande åtgärderna för att säkerställa försörjningstryggheten inrätta en mekanism för de systemansvarigas gemensamma upphandling för att ha strategiska lager. De gemensamma strategiska lagren för systemansvariga i flera medlemsländer ska planeras så att de kan tas i bruk i fall av en regional eller unionsomfattande nödsituation som en del av de åtgärder som kommissionen samordnar i enlighet med punkt 3 i artikel 12 i förordningen. De systemansvariga för överföringsnät som deltar i de gemensamma upphandlingarna för de strategiska lagren ska säkerställa att upphandlingsavtalen är förenliga med EU:s konkurrensregler och i synnerhet kraven i artikel 101 i EUF-fördraget.

Enligt artikel 8a i förordningsförslaget ska medlemsstaterna överväga åtgärder för cybersäkerhet i sina beredskapsplaner och planer för räddningsinsatser. I artikeln föreslås kommissionen få befogenhet att anta en delegerad akt om cybersäkerhetsaspekter vad gäller gränsöverskridande gasöverföringar.

I bilaga II föreslås ingå bestämmelser om sk. leveranser till solidaritetsskyddade kunder i ett EU-grannland. Tillämpningen av bestämmelserna föreslås vara förpliktande i de medlemsstater som inte har upprättat det fördrag om gasleveranser till solidaritetsskyddade kunder som ingår i förordningen.

4 Förslagets rättsliga grund och förhållande till proportionalitets- och subsidiaritetsprincipen

Rättslig grund

Den rättsliga grunden för förslaget är punkt 2 (energi) i artikel 194 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Förslaget behandlas inom det ordinarie lagstiftningsförfarandet enligt artikel 294 i EUF-fördraget och för godkännande i rådet krävs kvalificerad majoritet. Statsrådet anser att förslagets rättsliga grund är adekvat.

Proportionalitets- och subsidiaritetsprincipen

Kommissionen motiverar åtgärderna på unionsnivå med att målen för förslaget inte kan uppnås på nationell nivå. För nuvarande finns ingen reglering på EU-nivå för vätgasnät eller -marknader och koldioxidsnåla bränslen eller vätgas. Ett senare förenhetligande av bestämmelserna om vätgasinfrastruktur skulle öka medlemsländernas administrativa börda öka, liksom även företagens kostnader och osäkerhet, i synnerhet i fråga om långvariga investeringar i vätgasproduktion och infrastruktur. Genom förslagen undviks risken för splittrade bestämmelser på olika håll i EU. Sådana kunde skada integrationen av de nationella vätgasnäten och -marknaderna och på så sätt

hindra gränsöverskridande vätgashandel. Ett regelverk på EU-nivå för vätgasnät och -marknader i enlighet med förslaget främjar förutsägbarheten på lång sikt också ur investerarnas perspektiv.

Utan bestämmelser på EU-nivå är det enligt förslaget sannolikt att följden för biometanets del blir splittrade bestämmelser när det gäller tillträde till grossistmarknaden, anslutningsskyldigheter och samordningsinsatser av systemansvariga för överförings- och distributionsnäten. Om harmoniseringen på EU-nivå uteblev skulle kostnaderna för producenterna av förnybara och koldioxidsnåla gaser bli mycket olika, vilket skulle leda till ojämlika verksamhetsförutsättningar.

Utan bestämmelser på EU-nivå skulle medlemsstaterna enligt förslaget fortsätta att iakttä olika kvalitetsstandarder för gas och regler för blandning av vätgas, vilket skulle leda till restriktioner för gränsöverskridande överföringar och en segmentering av marknaden. Gasens kvalitetsstandarder skulle fortsättningsvis fastställas utgående från kvalitetsparametrarna för naturgas, vilket skulle begränsa ibruktagandet av förnybara gaser i nätet. Alla ovannämnda faktorer skulle sannolikt minska den gränsöverskridande handeln med förnybara och koldioxidsnåla gaser.

Kommissionen anser att förslaget inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dess mål. Kommissionen anser att åtgärderna står i rätt proportion till sitt syfte och grundar sig i mån av möjlighet på befintliga förfaranden. Kommissionen konstaterar också att förslaget hör samman med målet att uppnå klimatneutralitet senast 2050.

Statsrådet anser att förordningsförslaget kan, med beaktande av dess mål, anses uppfylla kriterierna för proportionalitets- och subsidiaritetsprinciperna.

Behörighet som överförs till kommissionen

Centralt instrument för integrationen av naturgasmarknaderna är de bindande nätföreskrifter och riktlinjer som kommissionen har antagit med stöd i bemyndigandet i artikel 23 i den gällande förordningen (EG) nr 715/2009. Den överföring av behörighet som ingår i förordningsförslaget följer i stort sett regleringen i den gällande förordningen. Även de föreslagna befogenheterna är delvis desamma som i den gällande förordningen. Å andra sidan föreslås kommissionen dock få befogenheter att anta nätföreskrifter och riktlinjer som är mera omfattande och specificerade än de nuvarande. Till dem hör också nätföreskrifter som gäller vätgasmarknaden. Enligt förslaget ges nätföreskrifterna dels som delegerade akter, dels som genomförandeakter.

Statsrådet anser att befogenheterna som delegeras till kommissionen ska vara noga avgränsade, proportionerliga, ändamålsenliga och väl motiverade. De föreslagna bestämmelserna om delegering uppfyller i princip de här kraven.

5 Förslagets konsekvenser

En förordning är direkt tillämplig rätt och förutsätter i regel inte ändringar i Finlands lagstiftning. Genomförandet av förordningen förutsätter dock ändringar i den nationella lagstiftningen, såsom en precisering av påföljdssystemet. I förslaget ingår tilläggsuppgifter för Energimyndigheten som är tillsynsmyndighet och för Försörjningsberedskapscentralen som är myndigheten för försörjningstryggheten för gas. De nya uppgifterna förutsätter att Energimyndighetens resurser stärks.

Enligt förordningsförslaget ska medlemsstaterna från och med 2025 möjliggöra överföring av naturgas blandad med minst 5 procent vätgas mellan sig. För nuvarande kan gasöverföringssystemet i Finland ta emot en blandning där vätgasens andel är cirka 2 procent. Genomförandet av kommissionens förslag skulle förutsätta betydande investeringar i Finlands naturgassystem. Tillsvidare har man inte hunnit beräkna förslagets kostnadseffekt.

Förslaget omfattar tariffsänkningar för förnybara och koldioxidsnåla gaser. Vid nätets inmatningspunkter föreslås en sänkning på 75 %. Till den här delen kan förslaget i betydande grad påverka den systemansvarigas inkomster i synnerhet i distributionsnäten, där en enskild produktionsanläggning kan täcka till och med huvuddelen av förbrukningen. Då skulle slutkunderna få bära de tariffsänkningar som beviljats producenterna. Eftersom det i Finland endast finns enstaka producenter av förnybara gaser som anslutit sig till distributionsnätet skulle verkningarna tillfalla enskilda systemansvariga för distributionsnät och de slutkunder som är anslutna till deras nät. Tillsvidare har man inte hunnit beräkna de ekonomiska konsekvenserna av förslaget.

6 Förslagets förhållande till grundlagen och till de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna

Förordningsförslaget har kontaktytor med både grundlagen och de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna med avseende på skydd för personuppgifter (10 § i grundlagen), skydd för egendom (15 § i grundlagen) och näringsfrihet (18 § i grundlagen).

I sitt förslag har kommissionen ansett att det är ytterst viktigt att värna om EU:s värden och medborgarnas grundrättigheter och säkerhet på det gröna och digitala energiområdet. Med det här i åtanke har man enligt kommissionen tagit fram de föreslagna politiska åtgärderna som rör informationshantering för att försöka säkerställa en omfattande tillgång till och användning av digitalteknologi och informationsbaserade tjänster och samtidigt garantera en hög nivå av rätten till respekt för privatlivet och skyddet för personuppgifter, i enlighet med artiklarna 7 och 8 i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 94/46/EG (allmän dataskyddsförordning). Förslaget bedöms inte vara problematiskt med avseende på skyddet för personuppgifter.

I förordningsförslaget införs tillståndsförfaranden och begränsningar av möjligheten att använda egendom som gäller de systemansvariga för LNG- och vätgasterminaler och för naturgas- och vätgaslager. Förslagen avviker inte sin natur från den reglering som i unionens nuvarande lagstiftning gäller de här verksamhetsutövarna. Grundlagsutskottet har i sina utlåtanden gjort talrika nationella bedömningar om förhållandet av den här typens bestämmelser till skyddet av de grundläggande rättigheterna. Förslaget bedöms inte vara problematiskt med avseende på skyddet för egendom eller näringsfriheten.

7 Ålands behörighet

Enligt 18 § i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) har landskapet lagstiftningsbehörighet i frågor som gäller natur- och miljövård (10 punkten) och näringsverksamhet (22 punkten). Förslaget anses således höra till landskapets lagstiftningsbehörighet. Åland har inget naturgasnät, varför förslaget för naturgasens del saknar praktisk betydelse för landskapet. På Åland planeras storskaliga vindparker som, när de blir verklighet, kommer att producera så mycket el att en del måste överföras utanför landskapet till en del i form av vätgas. Därför har regelförslagen som gäller vätgas betydelse för Åland, om de planerade storskaliga vindkraftsinvesteringarna i landskapet förverkligas.

8 Behandling av förslaget i Europeiska unionens institutioner och de övriga medlemsstaternas ståndpunkter

Kommissionen presenterade förslaget till förordning i rådets arbetsgrupp den 7 februari 2022. Rådets ordförandeland Frankrike har ännu inte inlett behandlingen av förslaget.

I Europaparlamentet är det utskottet för industrifrågor, forskning och energi (ITRE) som ansvarar för behandlingen av förslaget.

9 Nationell behandling av förslaget

Kommissionens förslag och utkastet till U-skrivelse har varit föremål för ett skriftligt förfarande 28.1.–1.2.2022 i Energi- och Euratomsektionen (EU21), som är underställd kommittén för EU-ärenden. Ministeriet har dessutom hört expertutlåtanden av statsrådets kansli, miljöministeriet, Energimyndigheten, Försörjningsberedskapscentralen, Finsk Energiindustri rf, Suomen Kaasuyhdistys ry och systemansvariga överföringsnätinnehavaren Gasgrid Finland Ab. U-skrivelsen behandlades i EU-ministerutskottet den 11 februari 2022. U-skrivelsen behandlades i statsrådets plenum den 17 februari 2022.

10 Statsrådets ståndpunkt

Allmänt

Finland har som medlem i Europeiska unionen förbundit sig till klimatavtalet från Paris. Målet förutsätter långsiktiga klimatåtgärder så att EU kan nå en socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar klimatneutralitet före 2050. Inom ramen för det här målet anser statsrådet det vara viktigt att det övergripande slutresultatet av förhandlingarna om 55 %-paketet blir att EU uppnår, eller överträffar, klimatmålet på minst 55 procent senast 2030. Förslagen i lagstiftningspaketet har många korseffekter och statsrådet betonar att den övergripande ambitionsnivån för paketet ska upprätthållas.

Enligt statsrådet är det viktigt att förhandlingarna framskrider snabbt så att det bereds tillräckligt med tid för genomförandet. Statsrådet betonar samtidigt att 55 %-paketet också styr EU:s omställning till en klimatneutral ekonomi. Omställningen ska genomföras på ett sätt som är socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart och kostnadseffektivt med hänsyn till förebyggande av förlusten av biologisk mångfald, digitalisering och rättvis omställning. Statsrådet utgår i sin bedömning av förslagen från överordnade nationella och europeiska intressen. Utöver klimatkonsekvenserna ska förslagen ta hänsyn till de olika konsekvenserna för bland annat konkurrenskraften, statens inkomster och Finlands bidrag till EU. Därtill är det viktigt att göra en systematisk bedömning av beslutens konsekvenser för medborgarnas väl (E 97/2021 rd).

Gas- och vätemarknaden

Statsrådet förhåller sig i princip positivt till en utveckling och större integration av den inre gasmarknaden. Integrationen kunde framskrida via de regionala marknaderna till den inre marknaden. Särskilt integrationen av de regionala och de nationella marknaderna med varandra ska underlättas. Det här skulle främja en fungerande konkurrens på grossistmarknaden och mellan olika gaskällor samt försörjningstryggheten.

Statsrådet ser det som viktigt att främja ett koldioxidsnålt gassystem. När produktionen och handeln utvecklas kan marknaden för rent väte och av det förädlade bränslen bli potentiellt ytterst viktig för finska aktörer i framtiden. För att underlätta vätgasinvesteringar behövs kriterier

för regleringen av vätgasmarknaden. Statsrådet anser att kommissionens centrala förslag till bestämmelser för driften av vätgasmarknaden och -infrastrukturerna är en god utgångspunkt för regleringen av vätgasmarknaden och ger dem sitt stöd. Statsrådet betonar dock att man ska sträva efter att undvika överdimensionerade regleringslösningar för vätgasmarknaden som bara är i början av utvecklingen. Sådana lösningar skulle medföra ogrundade hinder för en ny bransch att utvecklas.

De förnybara och koldioxidsnåla gasernas växande roll förutsätter att den traditionella gasinfrastrukturen inte tillåts förfalla, för den kan användas också i överföringen av förnybara och koldioxidsnåla gaser. Förslaget att naturgasen ska vara utblandad med minst 5 procent vätgas från och med 2025 innebär en krävande tidsplan och är dyrt att genomföra i tekniskt avseende. Förslaget kan också medföra extra kostnader för industrin som använder gas. Därför förespråkar statsrådet en strävan att sänka det föreslagna dimensioneringskravet.

Statsrådet understöder i princip kommissionens förslag om sänkta nät- och lagertarifferna för förnybara och koldioxidsnåla gaser. Nätaffärsverksamheten och lagringen ska dock vara ekonomiskt lönsam också i fråga om koldioxidsnåla och förnybara gaser. Statsrådet anser att de föreslagna fasta tariffsänkningarna ska övervägas närmare innan man förbinder sig till en hög förpliktande sänkning som senare kan visa sig vara för generös och medföra ekonomiska svårigheter för företagen som ansvarar för nätaffärsverksamheten och lagringen och för slutkunderna. Det här är en viktig synpunkt särskilt i fråga om distributionsnäten – en enskild produktionsanläggning kan täcka till och med huvuddelen av distributionsnätens förbrukning.

Gaslagrens fyllnadsgrad och användningen av lagren har en betydande inverkan på naturgasens och även elektricitetens marknadspriser i hela EU-området. Statsrådet anser att de ändringar som kommissionens föreslår i bestämmelserna för gaslager inte i praktiken kommer att ge en bättre fungerande gasmarknad. Statsrådet stavar efter att främja en sådan reglering för gaslagren och lageroperatörerna som skulle underlätta marknadsaktörernas tillgång till lagren och höja i synnerhet den marknadsmässiga utnyttjandegraden av dem.

Statsrådet anser att de motstridiga bestämmelserna i förslagen till gasmarknadsförordning och till gasmarknadsdirektiv om åtskillnaden av systemansvariga för överföringssystem ska specificeras så att de stämmer överens med varandra.

Enligt förordningsförslaget ska det grundas ett europeiskt nätverk av systemansvariga för vätgasnät (ENNOH). Statsrådet anser att de uppgifter som ENNOH föreslår få kan organiseras snabbare och mer kostnadseffektivt via det befintliga europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystemen för gas (ENTSO-G), förutsatt att de systemansvariga för vätgasnäten i det gemensamma nätverket får en jämlik ställning med de systemansvariga för gasnäten.

Vid behov kan statsrådet dock godkänna att ENNOH grundas och ges motsvarande uppgifter som ENTSO-G innehar.

Statsrådet anser att behovet att bevilja Acer de föreslagna nya uppgifterna och befogenheterna ska bedömas separat i respektive fall med betoning på att balansen mellan de nationella tillsynsmyndigheternas och Acers nuvarande roll och uppgifter inte ändras nämnvärt och att förslaget inte ger över nämnvärda befogenheter från de nationella myndigheterna till Acer.

Statsrådet anser att befogenheterna som delegeras till kommissionen ska vara noga avgränsade, proportionerliga, ändamålsenliga och väl motiverade. Statsrådet godkänner principen som grundar sig på den gällande gasmarknadslagstiftningen att kommissionen ges befogenheter att anta bindande, specificerande lagstiftning för naturgas- och vätgasmarknaden i form av delegerade

akter och genomförandeakter. I fråga om förslagets bestämmelser om delegering av befogenheter, genomförandeakter och kommittéförfarande anser statsrådet dock att det finns orsak att försäkra sig om att de är lämpade för sitt ändamål i föreslagen form. Huruvida den föreslagna delegeringen av befogenheter är adekvat bedöms närmare då förhandlingarna framskrider.

Statsrådet anser att förslaget om gaslager för att säkerställa försörjningstryggheten som ingår i förordningen om försörjningstrygghet för gas (EU) 2017/1938 ska ta hänsyn till de beredskapsåtgärder som medlemsländerna har vidtagit och möjliggöra användningen av alternativa bränslen för beredskapsändamål. Med tanke på den nationella beredskapen anser statsrådet det vara viktigt att medlemsstaterna också i framtiden kan fortsätta med sina nationella beredskapsåtgärder som grundar sig på alternativa bränslen. Statsrådet anser också att nationella riskbedömningar som görs i enlighet med förordningen om försörjningstrygghet ska omfattas av tystnadsplikt också i fortsättningen på grund av bedömningarnas säkerhetsaspekter.